

Tema: Anti-gigatrender (del 1)

Som omvärldsanalytiker studerar man ofta gigatrender. Detta är trender som utvecklas under lång tid och får stor påverkan. De är ofta mer fundamentala, långsiktiga förändringar som sker under väldigt långa tidsperioder, ofta i cykler om 20-30 år eller ibland mer (giga kommer från grekiskan: väldigt stor, gigantisk). Det är samtidigt förändringar som är jämförelsevis säkra och lättbedömda, även om konsekvenserna förstås kan bli överraskande. Det är alltså den direkta motsatsen till "vårens trender" som man kan läsa om i ett glossigt magasin.

Men inget vara för evigt. Även gigatrender ger vika när tidens tand nöter ner dem och andra trender ersätter dem eller i vilket fall anses viktigare. Detta nyhetsbrev är det första av två där vi undersöker gigatrender och ser på de motkrafter som kan vända utvecklingen.

Urbaniseringen har upphört

Klassikern inom gigatrender är urbanisering. I ett globalt perspektiv bor ca 54 procent av världens befolkning i urbana områden. I Europa är siffran 73 procent. I Sverige har flyttlassen länge gått åt samma håll: från landet, mot städerna. Men hur ser det ut nu? Den gängse bilden är att folk flyttar från glesbygd och in till storstäderna. Detta stämde tidigare, men inte längre.

Om man studerar glesbygden är det fler som flyttar till än från. Mellan 1998 och 2013 har många små kommuner ökat inflyttningen ordentligt. För att ta några exempel: Dals-Ed (+72%), Ljusdal (58%), Vilhelmina (+55%) och Årjäng (+49%). Om man dessutom lägger till den stora flyktingvågen så har vissa mindre landsortskommuner ökat invånarantalet rejält de senaste åren.

Svenskarna har slutat flytta från landet till storstan.

Att kalla detta för en ny grön våg är kanske att ta i. Men vi ser också exempel på framväxten av olika former av ekobyar. Utanför London har en grupp människor precis bredvid Heathrows flygplats byggt enklare boenden för ett alternativt liv. De är självförsäjljande och många uppskattar att slippa livet i ekorrhjulet. Amerikanska bolaget Regen Villages planerar att bygga ett stort antal ekobyar runtom i världen där hundra självförsörjande bostäder i Lund ingår i deras planer. Sannolikt kommer vi att se fler *lågvarvare* som medvetet växlar ner till ett lugnare livstempo framöver.

Är Regen Villages sinnebilden för det framtida boendet i Sverige?

Drömmen om landet tycks stark. I en studie av HSB ställde de frågan i vilken typ av miljö man skulle vilja bo i framtiden. På första plats kom landsbygden med 25 procent. Inkluderar man skärgården, fjällen och på en egen ö landar siffran på 38 procent. Bara 12 procent ville helst bo i en storstad. Och faktum är att fler personer flyttar från Stockholm, Göteborg och Malmö än till. Trendbrottet skedde för ett par år sedan och under exempelvis 2015 var det 2 700 personer fler som flyttade från Stockholm än in till stan. Siffran för Göteborg var 1 000 fler utflyttade och för Malmö 300 personer.

Hur kommer det sig då att glesbygden minskar och städerna växer trots de nya flyttmönstren? Det beror delvis på att fler dör än vad som föds på landsbygden. Förhållandet är det omvända i större städer. Att storstäder växer beror alltså på att de har många invånare i barnafödande ålder. Ytterligare ett skäl är den stora invandringen. Höga bostadspriser hämmar sannolikt också fortsatt inflyttning.

Vi kan alltså konstatera att gigatrenden urbanisering i bemärkelsen "folkförflyttning från landsbygd till stad" inte längre är giltig. Att Sverige trots det fortfarande har en ökande urban befolkning är dock korrekt.

Ökande medellivslängd inte given

En annan gigatrend som har varit giltig i hundratals år är ökande medellivslängd. För hundra år sedan var medellivslängden i Sverige 56 år. Idag är det förväntade livspannet 84 år för kvinnor och 80 år för män. Denna åldersrevolution är en av de mest anmärkningsvärda händelserna i människans historia.

Men kan utvecklingen fortsätta för evigt? Sannolikt kommer ökat hälsofokus, förbättrad sjukvård, nya mediciner, genterapi och andra spännande framtidstekniker kunna bidra till att ytterligare förlänga våra liv. Samtidigt ser vi också motkrafter som bromsar utvecklingen.

Den första och mest uppenbara motkraften är att vi äter fel. Hur kommer sig till exempel att en genomsnittlig svensk väljer att årligen sätta i sig 90 liter läsk, 17 kg godis och 10 liter grädde? Under en livstid får vi i oss nästan ett halvt ton socker. Andel överviktiga och feta svenskar ökar som en följd sakta men säkert.

Big Joe var världens största man 1903. Idag hade ingen höjt på ögonbrynen om man stött på honom i ett köpcenter.

Alla sitter nu inte stilla och äter kanelbullar hela dagarna utan denna välfärdsrekyl har också drivit fram ett ökat intresse för kost och hälsa. I ett större perspektiv är svenskarna de som tränar mest regelbundet i hela Europa. Man får dock komma ihåg att det finns en tydlig hälsoklyfta i samhället.

Vad vi ser är alltså flera krafter som talar för fortsatt ökande medellivslängd, men också de som talar emot. Hur detta utvecklar sig över längre tid är svårt att veta exakt, men det är långt ifrån otänkbart att vi inom ett par decennier når en situation där vi för första gången ser en generation som har kortare medellivslängd än den tidigare. Enligt boken *Ett sötare blod* av Ann Fernholm har detta redan skett i USA där den förväntade livslängden för amerikanska 18-åringar minskar med uppskattningsvis 0,7 år.

De senaste siffrorna från Folkhälsomyndigheten visar att 56 procent av männen och 42 procent av kvinnorna är överviktiga eller feta (BMI>25). Vi håller på att äta ihjäl oss. Våra hjärnor är fortfarande på cro magnon-stadiet och vi lassar i oss socker och fett och försöker fylla energidepåerna i händelse av sämre tider. Problemet är att de aldrig kommer.

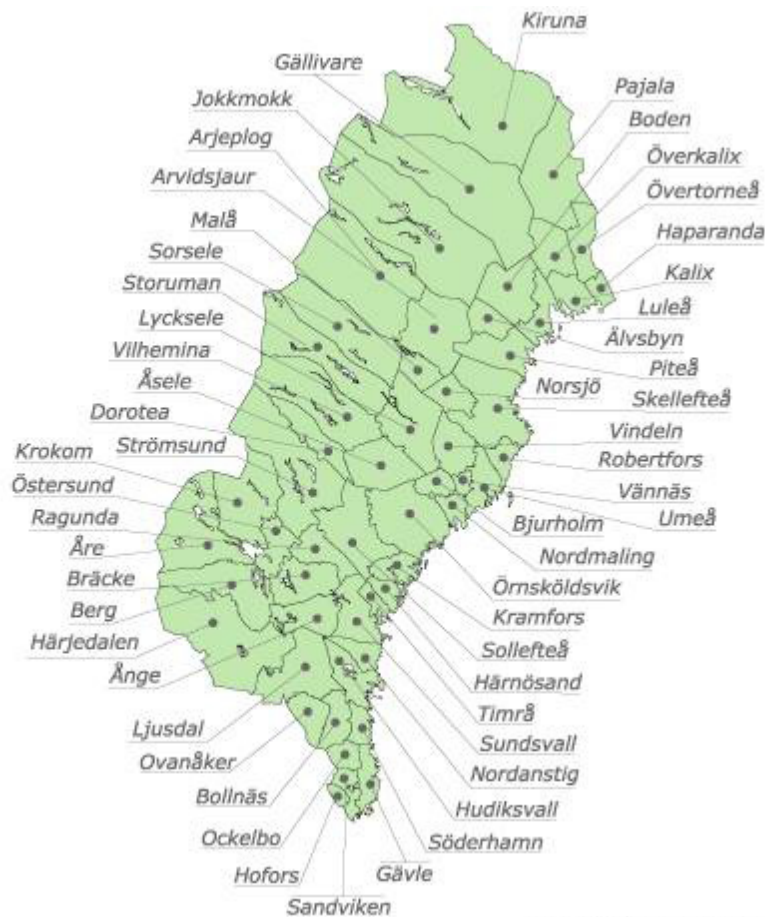
Att följsjukdomar i spåren av felaktig kost kommer som ett brev på posten (om nu den liknelsen säger något nuförtiden) är välbelagt. Högt blodtryck, åderförkalkning, viss cancer, diabetes, försämrad rörelseförmåga, liksom även psykiska problem är sådant som i olika grad kan förkorta livslängden.

Den andra motkraften till ökande medellivslängd är mer stillasittande. Om vi förflyttar oss 10 000 år bakåt till stenåldern så samlade dåtidens svenskar bär, nötter och rötter. Man fiskade, jagade säl på vintern och älg på sommaren. Idag går vi på jakt beväpnade med plånböcker till köpcenter och restauranger. Istället för hård fysisk ansträngning ett par timmar varje dag så har de flesta idag stillasittande jobb, inte sällan hukande framför datorer. Våra kroppar är oanvända maskiner som för många står och rostar.

Mot en post-global värld

Globaliseringen är ett sånt där mystiskt begrepp som alla tolkar på lite olika sätt. Det rymmer aspekter som rör politik, ekonomi, arbetsmarknad, rörlighet, handel och så vidare. Vad vi i alla fall kan säga är att inget land längre har en isolerad nationell självförsörjning utan alla är del av en global ekonomi där länder flätas ihop och blir beroende av varandra. Uppfinningar som telefonen, bilen, flygplan, datorn och internet har eroderat den ekonomiska betydelsen av den geografiska platsen. Tid och rum har komprimerats och banat väg för allt snabbare internationellt utbyte och integrerade marknader.

Vad vi nu ser tydliga tecken på är en återgång till tidigare mer protektionistiska system. Fram till nu har hinder kontinuerligt rivits för att det ska bli lättare för idéer, människor, kapital, varor och tjänster att sig över gränser som en gång i tiden var tänkta att just avgränsa ett land. Nu ser vi ambitioner från olika håll att vända utvecklingen. Trumps handelstullar och mur mot Mexiko liksom Storbritanniens förestående utträde ur EU är de mest uppenbara exemplen på tillbakagången.

Republiken Norrland. På halvskoj idag – sanning imorgon?

Även andra vill bryta sig loss. Skottland och Katalonien vill bli självständiga, Kalifornien vill bryta sig ut ur USA ("Calexit") och nu höjs röster för att Norrland ska lämna Sverige. "Varför ska vi förse resten av Sverige med skog, malm och vattenkraft när vi får så lite tillbaka?" kan tyckas vara ett fullt logiskt resonemang. För närvarande är 41 procent av norrlänningarna för och 39 procent emot enligt Novus.

Sannolikt tycker många människor att utvecklingen går för snabbt idag. Tryggheten rycks undan, jobb försvinner, folk börjar flytta runtom i världen och framtidschocken är därmed ett faktum. För mycket förändring på för kort tid skapar ett behov av att krympa perspektiven, flytta besluten närmare och se mer till det lokala. Ja till och med lokalproducerad mat kan ju sägas vara en mikromottrend till globaliseringen.

Nya tider, nya strömningar.

Sammantaget tycks flera indicier visa på att den post-globala framtiden kan anlända inom kort – om den inte redan har gjort det.

Detta är det första nyhetsbrevet av två på detta tema. Missa inte nästa där vi sågar fler gigatrender som teknikutvecklingen, klimatkrisen, befolkningsökningen och individualiseringen.

Den årliga ökningstakten för världshandeln har de senaste fem åren varit avtagande för att 2016 landa på en minskning. Många företag flyttar hem produktion från att tidigare ha förlagt den till låglöneländer. Kina har blivit för dyrt och med ökad automatisering kan en robot lika gärna stå i Sverige som utomlands. Kostnaderna för att skeppa prylar runt jorden har länge sjunkit, men den takten kommer i längden inte matcha de framsteg som görs inom effektivisering av produktionen. Årslönen för två kinesiska fabriksarbetare motsvarar inköpskostnaden för en modern fabriksrobot. Jan Olhager som är professor i strategisk produktionslogistik tror att skiftet till att fler flyttar hem än ut produktion kommer inom ett till två år. Det är "Made in Sweden" all over again.

För mer info och prenumeration på detta nyhetsbrev, kolla in www.futurewise.se
Intresserad av inspirerande trendföredrag? Maila på info@futurewise.se
Bilder i nyhetsbrevet är förutom egna bland annat från Flickr Creative Commons.